

Momente și schițe din actualitatea literară

«Treci pe lângă o clădire în care știi bine că s-a adunat Elita poeziei românești din ultimii 50 de ani. Știi pentru că i-ai citit, nu din zvonuri. Și mi se pare normal să bați la ușă: ca să saluți, de curios ce discută ei între ei acolo, și-e dor de unul sau de altul, ești trist, ești entuziasmat de un poem, din politețe etc. Iese portarul și te întreabă: «- Pe cine căutați?» «- Pe domnul Mihai Ursachi», îi răspunzi. Îți aprinzi o țigară și te plimbi prin fața porții. Aștepți.»

ION MUREȘAN,
România literară,
nr. 6/7,
februarie 2014

actualitate

■ *Tatăl își parodiază fiul.* Lucian Perța este un poet echinoxist, optzecist. Dar el este cunoscut îndeosebi ca parodist, având rubrici în foarte multe reviste din țară. În revista *Caiete Silvane* (108/2014) de la Zalău, Lucian Perța îl parodiază pe însuși Cosmin Perța, poetul douămiist, dar și fiu al parodistului, și o face jucăuș-sentimental: „Aș vrea să cânt o pajiște./Lăsată acolo, la Vișeu de Sus./Ca toate lucrurile lăsate – vrașițe,/Când la București m-am dus.//Cârduri de prieteni și neamuri/M-au condus la gară când am plecat./Căruțe cu cai albi ținute în hamuri./Până și tata, ca niciodată, îngândurat./Cântă pajiștea de la Zănoaga, mi-a spus./Și de la Ciohădu, și Hâja, neapărat./Vei vedea că altele ca ele în lume nu-s./Cântă-le cât mai poți, până la întabulat!//Lungi poeme am încercat în ani/Să scriu despre ele, dar totdeauna mi-aminteam/Cât de mulți șoareci de câmp și cârțițe și șobolani/Am întâlnit acolo, copil, când mă plimbam.//Aș vrea să cânt o pajiște acum/În care la mijloc să-mi fac o casă de vacanță,/Dar cu prețurile de azi n-am cum - /Să strâng banii, mi-ar mai trebui o viață.//Zică soția și mama și prietenii ce-or zice/Eu mi-am luat câte trei joburi să strâng bani/Și umblu prin lume și fac lecturi publice./Că tata nu are să-mi dea decât șobolani”.

■ În revista *Familia*, nr. 1/ianuarie 2014, Gheorghe Schwartz publică o proză scurtă (un fragment?!) cu titlul *Enigmele infinite*. Redăm una dintre aceste excepționale enigme:

„PROBLEMA CÂINILOR:

Un câine a văzut un câine. Care a văzut un câine. Care a văzut un câine.

Câinele s-a întrebat câți câini au fost de față. Doi, fiindcă un câine a văzut un câine, care câine l-a văzut pe el, care l-a văzut pe cel ce l-a văzut pe el? Sau mai mulți câini, fiindcă fiecare a stat cu capul în altă parte, văzând alți câini? Câți? Ori poate că n-a fost decât el singur și imaginea sa i s-a oglindit în balta din caldarâmul spart?

Un câine a văzut un câine. Care a văzut un câine. Care a văzut un câine.

Câinele s-a întrebat câți câini au fost de față, dar n-a reușit să rezolve problema pe loc. Iar după aceea n-a mai reușit să reconstituie situația inițială. De atunci, când vedeți câini rămași profund pe gânduri, să știți că la această problemă cugetă. Uneori, faptul că nu-i dau de căpătâi face să-și iasă din fire și să muște”.

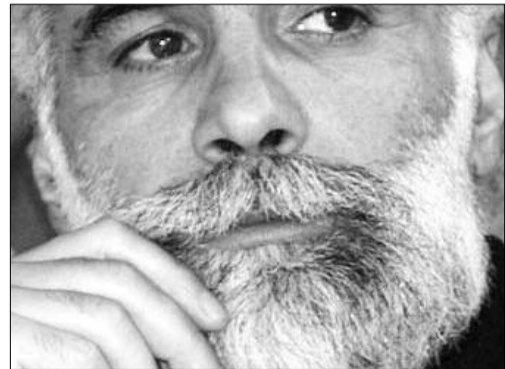
■ În *România literară* nr. 5/2014, este omagiat Nicolae Breban la împlinirea vârstei rotunde de 80 de ani. Primul care-l „firitisește” este criticul Nicolae Manolescu, în editorial. O face după sistemul să dăm cu o mână, să luăm cu două. Iată cum începe articolul: „Nicolae Breban împlinește la 1 februarie 80 de ani. A debutat cu *Francisca* în 1965, adică acum 49 de ani. Aparține celei mai strălucite generații de prozatori postbelici, dacă nu cumva din întreaga noastră literatură modernă. Unii critici, printre care mă număr, au văzut în el liderul acestei generații extraordinare. Breban e

romancierul prin excelență”. Apoi, câteva cuvinte despre pendularea omului Breban între orgoliu și modestie, ilustrate de o întâmplare din tinerețe: „...omul e un copil mare, în vanitate ca și în modestie. Fie și falsă, adică, jucată. Am povestit altădată cum, după ce ne-a citit câteva poezii și a fost ridicat în slăvi de Nichita Stănescu, alt mare actor în roluri de modestie, care i-a dedicat pe loc un poem, *Tocirea*, Breban le-a rupt magnanimitate pe ale sale. În semn, firește, de recunoaștere a geniului poetului. Le-a publicat, totuși, mai târziu”. Iar e ridicat în slăvi prozatorul: „Sunt puțini romancierii a căror „pecete” pe fiecare pagină să fie atât de apăsată ca a lui Breban. Recunoaștem imediat urma leului”. Dar, puțin mai jos aflăm că „Narratorul e tot timpul identificabil cu autorul, cu Breban însuși, ale cărui maniere, gestică și mod de exprimare le împrumută, dar, de la un punct înainte, naratorul se identifică cu personajul, oricât de mărunț sau de trivial ar fi acesta”. Și: „...i s-a reproșat lui Breban că scrie rău. Doar că nu scrie el, ci personajele sale”. În concluzie: „Dacă ar fi avut un mai bun self control și cu mai mult discernământ, Breban ar fi putut fi considerat de majoritatea criticilor un mare romancier”. Să așteptăm să vedem cum va fi văzut Breban de Manolescu la 100 de ani. După cum și cât scrie romancierul în ultima vreme, criticul s-ar putea să-și revizuiască părerile și în douăzeci de ani să treacă la sistemul să-i dăm cu două mâini și să-i luăm doar cu una!

■ În *România literară*, nr. 6/7 februarie 2014, Ion Mureșan acordă un interviu lui Gellu Dorian, cu prilejul primirii Premiului Național de Poezie „Mihai Eminescu” de la Botoșani. Tocmai despre acest premiu (ca și de nominalizare) vorbește poetul de la Cluj, și o face în felul lui original: „Premiul Național de Poezie „Mihai Eminescu” nu este, propriu-zis, un premiu. Premiile USR sunt premii profesionale. Premiul Național e mai degrabă o „Legitimăție de Club”. Cum să-ți explic, Gellule! Treci pe lângă o clădire în care știi bine că s-a adunat Elita poeziei românești din ultimii 50 de ani. Știi pentru că i-ai citit, nu din zvonuri. Și mi se pare normal să bați la ușă: ca să saluți, de curios ce discută ei între ei acolo, și-e dor de unul sau de altul, ești trist, ești entuziasmat de un poem, din politețe etc. Iese portarul și te întreabă: «- Pe cine căutați?» «- Pe domnul Mihai Ursachi», îi răspunzi. Îți aprinzi o țigară și te plimbi prin fața porții. Aștepți. Mai fumezi una. Se deschide poarta și apare, să zicem, Mircea Ivănescu. Se uită în dreapta și în stânga prin ochelarii lui cu lentile groase și îți face semn cu mâna. Te apropii, îl îmbrățișezi și îi spui că erai în trecere. Îți spune că Ursachi e ocupat, momentan. Dar dacă vrei să-i vezi pe Ileana Mălăncioiu, pe Dinu Flămând, pe Cezar Ivănescu, Emil Brumaru, Șerban Foarță, o să-i cheme, imediat. Iar dacă te invită să aștepți în odăița portarului, la o cafea, înseamnă că ești nominalizat”. (DAD)

Eveniment editorial: Marian Drăghici – Lumină, încet (Tracus Arte, 2013, colecția *Antologia Tracus Arte*)

La sfârșitul anului abia încheiat, în colecția *Antologia Tracus Arte*, coordonată de poetul Teodor Dună, a apărut volumul lui Marian

Drăghici *Lumină, încet*, în excelente condiții grafice, cu copertă și ilustrații de Mircia Dumitrescu. Găsim aici mai toate poemele celebre ale lui Drăghici, de la *Harrum* la *Motanul faustic* sau *Lumetistul* sau *Ukulele* și până la *Caracal Sighișoara mea*.

Reproducem un poem din antologie:

salonul refuzatului

(harrum harrum)

e seară,
mo trebăluiește,
pune lemne pe foc.

harrum harrum tocmai trece pe drum
trăgând din țigară ultimul fum:
„măi, unde și-a pus și poetul ăsta casa!”

intră în casă tușind, înjurând fructele mării
scaieți pe pereți,
scuipă pe jos în așa hal de casă.

aprinde lampa privește pe geam și tace.

aceeași seară încă mai veche acum,
aceeași mo trebăluiește,
aceleși harrum harrum tocmai trece
în rotocoale pe drum
trăgând din țigară:
„măi, unde și-a pus și poetul ăsta casa!”

tușind în fine nimerește în casă,
înjură scaieți pe pereți, fructele mării
scuipă pe jos în așa hal de casă.

aprinde lampa și tace.

lampă metafizică, tăcere și mai și.

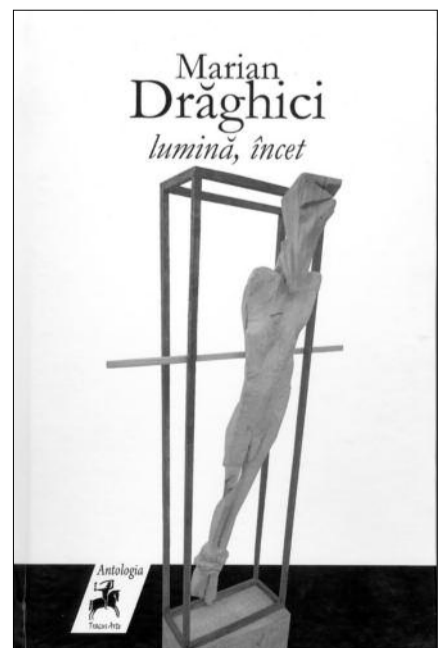
Gheorghe Schwartz

Nicolae Manolescu

Nicolae Breban

Panem et circenses

Dumitru Augustin Doman: *Se știe că în anii '70-'80 cărțile (în special romanele) se publicau în zeci de mii de exemplare, ba chiar în tirajul maxim admis, de 100.000. După cum de asemenea se știe că acum cărțile nu depășesc 1000 de exemplare tiraj, cu excepția unor "scriitori" ca Mihai Găinușă, Mihaela Rădulescu sau Tudor Chirilă, care vînd zeci de mii. Găsiți că e vorba de o criză a lecturii după 1989? Prin extensie, am putea vorbi și de o criză a lecturii profesionale, a retragerii din activitate a multor critici și a lăsării locurilor goale?*

Într-adevăr, în perioada comunistă cărțile apăreau în tiraje "de masă". Stilul hiperbolic (un heuripism cantitativ) al regimului se regăsea și-n acest domeniu, producțiile literare aliniindu-se într-un fel manifestanților *obligați* să iasă-n stradă și să-l aclame. Dar despre ce fel de cărți era vorba? Lăsînd la o parte traduceri din literatura universală (oprite și acelea, prudent, la o anume limită ideologică; bunăoară, cu toată rusofilia în floare, Dostoievski sau Esenin nu erau admiși), aveam a face cu o puzderie de cărți proaste, purtînd pecetea "realismului socialist", aservite propagandei celei mai deșănțate. Nu aveai pur și simplu ce citi. Îmi aduc aminte că-n toți anii mei de liceu, plus în cei de studenție, n-au apărut decît vreo 3-4 romane demne de atenție: **Bietul Ioanide**, **Moromeții**, **Groapa**. Hai să zicem și **Cronică de familie**, care însă din cauza tendenționismului său grosier dădea impresia unui costum elegant purtat de un muncitor care face treburi murdare, așadar mînjit din primul moment. Încărcate de maculatură, librăriile erau de fapt pustii. Mai interesante se prezentau anticariatele. Ceva cărți franțuzești (Anatole France, Flaubert, Romain Rolland, dar și Hermann von Keyserling, Emil Ludwig ori Ștefan Zweig în traducere) am izbutit să-mi procur din rafturile lor. O captură deosebită a reprezentat-o **Larousse**-ul în șapte tomuri groase, de la începutul secolului, cel pe care Jean-Paul Sartre îl socotește, în **Les mots**, a fi fost cartea de căpătîi a copilăriei sale. Din literatura noastră am izbutit să pun mîna pe cele trei volume de **Teatru** ale lui Camil Petrescu, apărute în Editura Fundațiilor Regale, ca și pe două cărțuții de poezie, neîndoișor rarități, **Privești** de B. Fundoianu și **Prima verba** a lui Alexandru Macedonski, debutul său la 18 ani, purtîndu-i semnătura cu pană de gîscă. Bucurii vechi, acum aidoma unor flori presate între file de carte la fel de vechi... Dar tirajele care azi ne apar fabuloase (în special, cum specificați, la proză) aveau și o altă explicație, în afara celei de "la vedere", de natură politică. Cu cît erau mai pompete, cu atît se lăsau cu onorarii mai consistente. În primele două-trei decenii mai cu seamă ale puterii comuniste, literații se vedeau răsplătiți copios pentru prestația lor, se subînțelegea utilă acesteia. Dar întrucît pofta vine mîncînd, cîtiva mari favoriți ai oficialității doreau...onorarii cît mai mari. Deținînd, cum ar veni, pîinea și cuțitul, adică funcții de conducere editorială, faptul le stătea cum nu se poate mai la îndemînă. Arghirofilia unor Petru Dumitriu și Marin Preda era de notorietate. Se zvonea că unul din motivele pentru care cel dintîi, fost o vreme director al impozantei Edituri de Stat, deprins cu un trai "pe picior mare", straniu lăbărțat în acei ani cenușii de indigență, a plecat în Vest, l-au constituit niscaiva datorii pe care nu le putea achita. Iar despre autorul **Moromeților** ce să zic? Decît ce mi-a relatat, cu titlu confidențial, Florin Mugur, redactor la Editura Cartea Românească, cea mai importantă pe atunci din țară, condusă de foarte influentul romancier. La fiecare început de an, Mihai Gafița, redactor șef, se apropia onctuos de Moromete, propunîndu-i reeditarea unora din romanele sale, pentru a fi trecute în "plan". Firește, cu un maximum de tiraj și cu un maximum de onorariu. Inițial, acesta juca rolul modestiei, codindu-se, însă pînă la urmă – cum altminteri? – ceda stăruințelor slugarnicului

subaltern. Ambii aveau de cîștigat...

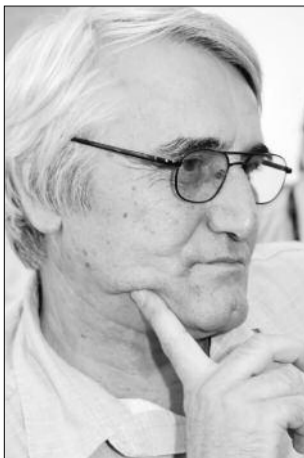
Acum tirajele cele mai generoase le au, așa cum știm cu toții, titlurile literaturii de consum. Adică ale acelui tip de marfă textuală, comparabilă cu produsele obținute pe bandă rulantă pe care le găsim în supermarketurile înșesate de public. Nu e un fenomen care ne-ar putea entuziasma, dar nici nu cred că e chiar un scandal. Nu înregistra și interbelicul o (sub)literatură similară? Nu se bucurau pe atunci de o amplă circulație romanele unor Mihail Drumeș, Octav Dessila, Petre Bellu? Există și va exista mult și bine de-acum încolo o piață de desfacere pentru produsele sentimentaloid-senzaționale, născătoare ale unui miraj specific, căci evadarea din real scontată de ele e, în fond, o prefirare a acelui real meschin, condimentat pentru a fi pe placul cititorului nepretențios. Imperisabila literatură de consum se plasează într-un context adecvat. Filmele mediocre de la tv. (trebuie să urmărim măcar zece pelicule slabe pentru a da de una mai acătării!), divertismentul tot mai vulgar și mai căznit (parcă sub ferula totalitară aveam mai mult spirit!) întregesc tabloul unui regres la cote totuși mai grave decît ar fi fost de așteptat. Liberalizarea se vădește cinică și-n această privință. Oare de ce? Mediocrația culturală a sporit prin circumstanța că oamenii sînt atenți mai mult ca oricînd la spectacolul politic. Stau cu sufletul la gură în fața micilor ecrane pentru a-i urmări peștrițele secvențe, cuprinzînd unduire cotidiane, într-o tensiune ce se reîncarcă perpetuu, asemenea lecturii înfrigorată a unui roman foileton palpitant. Ca și în speța literaturii de duzină, e o falsă evaziune, o pseudoconsolare. Transparența și larga mediatizare a politichiei (să admitem, funcționează și o compensație subiacentă față de secretomania mandarinilor comuniști) au transformat-o într-un spectacol nonstop. Asemenea unui bar deschis zi-noapte pentru chefluii ori numai amărății tuturor orelor dulciresponsabile ori apăsătoare. Totuși, sub soare nu e nimic nou. *Panem et circenses*, spunea Iuvenal. Dacă pîinea se arată deficitară pe meleagurile noastre periferic europene (nu doar în sens teritorial), hai să plusăm circul. Mai dihai circul politic.

Am putea recunoaște o criză a lecturii? Un indiciu probator ar putea fi scăderea tirajelor, o scădere drastică. Nu multe cărți ating în zilele noastre o mie de exemplare, destule cărți de poezie coborînd pînă la trei sute, la două sute și chiar pînă la una sută bucăți. Un tiraj bibliofil, am putea afirma, cu toate că ironia nu prea își are locul aici. Regele Carol II a tipărit poveștile porno ale lui Creangă, pentru delectarea apropiaților săi, în o sută de exemplare! Dar ar fi cu puțință a nu lua în calcul stratificarea cititorilor, în categorii mult diferite, adesea etanșe, precum în SUA, paradigma noastră actuală în toate cele? Ce ar avea comun acolo faimosul băiat "deștept" de la benzinărie, care speră cu ardoare să devină miliardar, cu savantul pe o parcelă sau alta a cunoașterii, ultraspecializat, care dorește și nu o dată izbutește să obțină Nobelul? Distanța dintre cele două extreme e astronomică. Scriitorii se retrag și ei în găoacea lor mirobolantă. Străini de zarva publică, de vana agitație a civilizației occidentale ce nu-și mai încapă în tipare, încearcă a se identifica cu viziunea lor, în rest cîștigîndu-și traiul cum dă Dumnezeu. În jur bîntuie furoarea

unei mercantilizări, o mistică a banului placată pe un pragmatism defel de bun augur. Pentru care cultura înseamnă mai nimic. Cum să ne mai facem iluzii? Rezultă o simplificare, mai exact o primitivizare a vieții, de unde cultul progresiv al vizualului. Imaginea e mai directă, mai lesnicioasă, mai "naturală" decît textul, nu-i așa? Scrisul e un artificiu sîcîitor care merită să fie pus la punct. Dar ființează, se încapățînează a ființa în continuare și o tagmă restrînsă de producători/iubitori de literatură bună. O categorie care-și strînge rîndurile într-un gen de ezoterism ce-și propune a salva de la înec valoarea, atît în raport cu ingerințele unei neobarbarii a profitului material, cît și în raport cu literatura de joasă calitate. Alarmant de abundentă și ea. S-o spunem răs-picat: creația reprezentativă nu e un bun al maselor. Astfel încît își spune acum cuvîntul, mai mult decît înainte, o salutară complicitate între creatorii autentici și receptorii lor, ambele spețe în număr restrîns. Deoarece există o vocație a lecturii în simetrie cu cea a scrisului. Mi-am dat seama de ceva la care nu mă așteptam cînd eram foarte tînr. Întîlnim chiar așa-ziși poeți, frecvent cu ifose, care nu sînt capabili nici măcar a înțelege cumsecade creația poetică de bună calitate care le cade sub ochi. Adevărul e acesta: te naști ori nu te naști un bun cititor, așa cum te naști ori nu te naști un bun autor. Lucru pe care de-atîtea ori, atît de regretabil, din politețe ori din indolență, îl pierdem din vedere...

Să luăm în serios o criză a criticii? Răspund negativ, măcar din două pricini. Mai întîi, critica noastră nu a dezertat, nu a lăsat locuri vacante, așa cum s-a crezut o vreme (simplă iluzie optică: pe de-o parte, era normal ca unii din slujitorii săi să dispară din scenă ori chiar din viață, pe de alta au apărut mereu noi officianți, nu o dată înzestrați, purtați de naturalul flux generaționist). În al doilea rînd, critica a devansat ispitele metodologice, care, la un moment dat, riscau a o oculta, împingînd-o într-un spațiu al exercițiilor formale, vidat de emoția estetică. S-a stabilizat, după cum era normal, pe fîgașul "impresionist", lovinescian-călinescian al contactului cu viul operei, al propriului elan creator, neconstrîns de tipare extranee. Dar, atenție! Există, după cum am arătat, suficiente condiții ale unui "divorț" între creația contemporană care conține și masa publicului. Drept care critica e și ea retrasă într-o nișă a condiției proprii, iar publicul, antrenat în tot mai mare măsură pe o cale a literaturii *kitsch*, a *entertainment*-ului facil, o ignoră. De unde iminența disocierii și-n această privință. Privind-o convențional-didactic, instanța critică dă impresia a avea drept misiune medierea relației dintre creator și cititor. De-a fi un inel între creație și public, în pofida defecțiunii factorului secund, pe care se cade a-l îndrepta, a-l "drege" meșteșugărește dacă e nevoie. Dar plecînd de la textul ce-i alcătuiește obiectul, critica își îndreaptă șira spinării. Capătă independență. E inadecvat a încerca s-o tratezi drept o biată slujnică a creației, întrucît devine o creație în sine, o lume în lume, paralelă cu opera, însă cu atributele unui organism aparte. Aidoma unui prunc care, pornind din pîntecele matern, există prin ființa sa. E. Lovinescu *dixit*: "Critica mai nouă este în bună parte străbătută de un adevărat suflu de comprehensiune simpatetică într-o construcție personală; criticii de categoria aceasta nu sînt esteticieni, adică teoreticieni, ci artiști ei înșiși prin facultatea intuiției, prin sensibilitatea și prin darul expresiei artistice". Se poate mai limpede? N-avem niciun motiv de-a înțelege azi critica altfel decît patronul Sburătorului o înțelegea ieri: o virtute și o servitute (față de ea însăși), avînd dramatismul creației.

Am putea recunoaște o criză a lecturii? Un indiciu probator ar putea fi scăderea tirajelor, o scădere drastică. Nu multe cărți ating în zilele noastre o mie de exemplare, destule cărți de poezie coborînd pînă la trei sute, la două sute și chiar pînă la una sută bucăți. Un tiraj bibliofil, am putea afirma, cu toate că ironia nu prea își are locul aici.

Cronica întârziată

Penumbra realului

...Virgil Todeasă afirmă un gen de poetică a discreției pe traiectul contragerii evenimentului existențial sau a faptului cotidian în discurs. Își delimitează astfel universul liric prin aglutinarea de imagini stilizate și notații fruste recuperate veridic din amintire...

Precum alți optzeciști cu destinul întârziat din cunoscute pricini înainte de 1989, un poet din ținutul Alba Iuliei, Virgil Todeasă, trece pragul editorial abia în 1993, cu placheta *Ușa ascunsă*. A recuperat, însă, cu echilibru, în anii următori din sertarul cu manuscrise, publicând o serie de volume, e drept, numai la edituri provinciale: *Umbre* (1994), *Privește-mă, Doamne!* (2000), *Stare de zbor* (2002), *Poezii* (2009) și *Discurs de trecere* (2011). Se pare că poetul, retopind vârstele creației, și-a limpezit discursul pe măsură ce a ieșit din perimetrul restrâns, fără ecouri, al editurilor de nișă. Astfel că volumul din urmă, publicat la editura unui poet congener, cu pricepere la poezie, Mircea Petean, și prefațat de alt poet de excepție, Aurel Pantea, marchează evoluția lui Todeasă spre delimitarea timbrului personal, chiar dacă se mai păstrează naivități de articulație poetică sau alunecări spre maniere inadecvate. În afara secvențelor ale căror titluri indică teme predilecte (*Sub semnul cuvântului, Sinele și sosia, Singurătățile, Știrile nopții, Natură vie, Epopeea durerii* ș.a.), aș reține din *Discurs de trecere* și un portret robot al *Poetului* misionar, ca ars poetica implicită și atemporală (din poemul omonim): „Toți știu, / Numai poetul spune! / El nu minte, / Nu trădează, / Nu te părăsește - / Doar pleacă să spună. / Ca o himeră cu gheare tăioase / Găsește semințele harului, / Scobind sacul cu fructele / Lumii acesteia. / Nu este câine de vameș, / El vede cu orbii / Și n-are culcușul acasă. / Cultivat fiind, / Nu hăpăie seara la masă / Și mai ales / Nu cârtește, / Poetul vă spune!”

În recentul volum, *Surâsurile realului* (Ed. Brumar, 2013, cu prefața aceluiași congener consacrat, Aurel Pantea), Virgil Todeasă afirmă un gen de poetică a discreției pe traiectul contragerii evenimentului existențial sau a faptului cotidian în discurs. Își delimitează astfel universul liric prin aglutinarea de imagini stilizate și notații fruste recuperate veridic din amintire, întrucât memoria afectivă conlucrează cu privirea iscoditoare, ușor detașată de obiectul contemplației. Lirismul este nutrit din amestecul de impresii și senzații evanescente, în regimul evocării hașurate nostalgice care acordă trecutului atribute de prezent etern. Pe bună dreptate afirmă Ion Pop (pe coperta a IV-a) că îmbinarea stărilor de spirit cu elementele de peisaj se produce într-un registru al relativizării „momentelor din spectacolul vieții cotidiene”, fiindcă poetul „nu se predă niciodată efuziunilor sentimentale, considerând circumstanțele ce i se par grăitoare cu un ochi rezervat, deschis uneori spre lume cu sclipiri ironice”. În fond, reprezentările lumii sunt filtrate introspectiv în asemenea grad figurativ – cu riscul greu de evitat al încifrării până la limita obscurității – încât devin veritabile embleme ale realului în ipostaze dramatice. Precum în *Țipătul, tânguire*, cu reprezentarea ritualului funebru sub obsesia morții: „mortul, ținând încă frâiele calului său / ca o pasăre

adormită pe coarnea plugului // bocitoarele în negru și alb privesc mute / ochii de piatră // în liniștea satului / se aude cum scârțâie moartea, // nebuna vine călare pe bicicleta făcută / din spinii uscați de seceta verii”. Rareori se apelează la recursul realist în poeme de tonalitate ironică, inadecvate discursului echilibrat: *Țac-pac* („Azi tot tromol are mobil...”) sau *Ode* („Coadă sirenei a crescut în comunism / iar sirena cânta atunci / imne de-a proasta”).

O serie de leitmotive contribuie la omogenizarea discursului poetic consolidat pe temeiul fragmentelor disparate: timpul/orologiul, pomul cunoașterii, destinul/orbul, deșertul, singurătatea, tristețea existențială, căutarea sinelui și regăsirea de sine, lumina, ruga la Dumnezeu. Pregnant devine, însă, motivul

ordonator al *penumbrei*: „unde se topește timpul, / în atelierul său // pe care nu-l poți vizita nici ziua, / nici noaptea // spațiul care nu este // încercarea de a face ceva / de nu-ți iese nimic // pe tărâmul acela nici caii n-asudă / în fuga nebună // acolo-i doar timpul ascuns după pom, / în penumbră” (*Penumbra, pomul*); sau: „în imaginea mea ancestrală / este întotdeauna un pom și deșertul înconjurător // nu știu unde mă aflu niciodată, / timpul pentru mine este o penumbră” (*Pomul și deșertul*). Tatonând clar-obscurul cotidian, poetul caută să capteze „forma și iluzia penumbrei”, cum enunță în poemul *Târgul de artă*, captivat de frumusețea detaliului și a naturii, în genere, pe care o poate și reinventa („în toată viața asta a mea umilă, subterană / am văzut numai pomi defrunziți // din închipuire construiesc frunze cu omizile lor cu tot // eu inventez verdele!”). El vrea să aproximeze – cu o formulă a lui Blaga – *subtonul de melancolie* al expunerii dramei umane derivând din conștiința efemerului.

Dealtfel, Virgil Todeasă apare școlit în atelierul liricii misterului a lui Lucian Blaga, mai ales cel din exercițiul aforistic al *Pietre*-lor

pentru templul meu. (Deloc întâmplător a fost distins cu Premiul Festivalului internațional Lucian Blaga în 2004). În efortul de esențializare a lirismului prin metaforism, poetul din Blaj înclină spre definițiile lirice concepute ca modalități de acclimatizare a haiku-ului. Din mulțimea enunțurilor definitorii – nu toate reușite, unele pur ludice ori superficiale – se desprind prin încercătura metaforică: „Oul ca înființare și nu cuibul facerii” (*Misterul*); „pleavă / în mijlocul orașului / pe vreme de ploaie (*Pustiul*); „secunda ascunsă / în penumbra / stâlpului de cale ferată” (*Amiaza*); „când se roagă, / devine străveziu ca un abur / intră în forma unui ou, / se circumscrie (*Transfigurare*); „mașinile pot trăi îndelungat / ele n-au suflet / ca o piesă stricată inima mea / se strânge cu sărmulițe de cupru” (*Resemnare*); „nepăsătoarele păsări / ciugulesc grâul aruncat / de o mână albastră” (*Zările*); „în oglinda cerului / păpădii cu umbrele / plutind peste aerul verii” (*Balerine*); „gâtul subțire se-ntinde după găleată, / îi freamătă nările // firicelele argintii ating botul mânăului / apa-l copleșește, / strănută... (*Nostalgie*); „în marea ei viteză, în curbă, / gazela / își arată gâtul leului ultima dată // în ochii lui, / ca-ntr-o oglindă se vede lacrima gazelei // este lacrima care-l orbește” (*Lacrima*); „spațiile închise / pot fi ocupate numai de mine // viețuiește acolo într-un loc rezervat / regele orb - / absurdul, microscopul lipsit de privire” (*Microscopul*).

Expresivitatea *discursului de trecere* – astfel numit altădată – decurge, în mare măsură, din impregnarea lui cu numeroase corespondențe simbolice. Pe coordonatele procesului analogic al metaforizării, laboratorul poetului scoate la iveală o serie eclatantă de sinestezii, de genul: „în liniștea satului / se aude cum scârțâie moartea”; „cântecul sacadat al luntrașilor / lovește orele sălbatic”; groparul găsește soarele / hibernând ca un viezure / pe fundul gropii”; „ca un burghiu în flăcări... / prin mijlocul turbionului... // pasărea-fulger / luminează pământul tălpilor mele”; „sunetul pur este făcut din tristețe / și vine călare pe valuri de clarinet alb”; „descopăr că apa însăși este linia perfectă / care se mulează pe jur-împrejurul meu și mă cuprinde / când sunt abur când sunt eu...” etc. Sublimarea la care aspiră poetul este generată în regim de *Introspecție*, cum se intitulează un poem definitoriu: „în palmele mele stă cartea deschisă // îmi privesc capul pictat / cu broboană de sânge, / prelinsă // văd avionul ca un fluture alb - / enigmaticele lui aripi uitate pe cer, / răsturnate perfect în palma-mi retină // argintul din mine se mișcă, parcă învie // în palmele mele stă cartea deschisă, / se știe”.

Volum rotund sub toate aspectele, *Surâsurile realului* reprezintă pragul cucerit al maturității lui Virgil Todeasă, poet din stirpea contemplativilor care știe să transforme starea de reverie în rostire rafinată prin aportul metaforei revelatoare, cu rare alunecări în ermetism gratuit.

Nicolae Oprea

Breviar - Uniunea Scriitorilor

Comitetul Director al Filialei Pitești a U.S.R. anunță scriitorii interesați că termenul limită pentru depunerea dosarelor de intrare/titularizare în Uniunea Scriitorilor din România, la sediul filialei, este 14 martie 2014. Dosarele vor conține două formulare tipizate (cerere, fișa candidatului), cel puțin două cronici literare pentru fiecare dintre cele trei cărți prevăzute de Statutul U.S.R. în xerocopii, precum și cărțile candidaților. Cronicile pentru fiecare volum publicat, trebuie să fie semnate de critici literari de valoare recunoscută pe plan național și să fie publicate în reviste literare

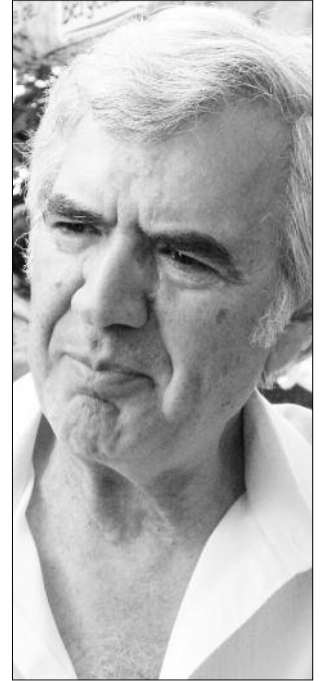
prestigioase (de preferință, revistele editate de U.S.R.) Comitetul Director al U.S.R. va vota anual lista revistelor ce vor conta în evaluarea dosarelor de candidatură și va face publică această listă pe pagina web a U.S.R. și a Filialelor.

Sunt invitați să-și refacă dosarele, conform noilor cerințe, și următorii membri stagiați ai Filialei Pitești: Liliana Rus, Costin Tănăsescu, Allora Albulescu, Aurel Udeanu, Ioan Viștea, Valentin Predescu, Cristian Meleșteu, Gabriel Cazan. Comitetul Filialei va înainta spre Comisia de Validare, care se va întruni la București în

luna aprilie, numai dosarele care corespund stipulărilor Statutului din 2013.

Pe lista provizorie a revistelor care vor conta pentru primirea în Uniunea Scriitorilor se află: *România literară, Viața Românească, Luceafărul de dimineață, Apostrof, Helikon, Steaua, Convorbiri Literare, Orizont, Ramuri, Vatra, Euphorion; Acolada, Antares, Arca, Argeș, Ateneu, Bucureștiul cultural, Conta, Contrafort, Cultura, Dilema veche, Discobolul, Familia, Hyperion, Korunk, Lato, Observator cultural, Poesis, Poezia, Revista 22, Secolul XXI.*

critice

Moto:

*Poeme, sub formă de sonete,
pentru mințile clare,
pentru mințile bete.*

Risipă

O, cât te-am așteptat, sfântă zăpadă –
Ești puritatea neînchipuită;
Iar fulgii tăi, ce-ntârziu să cadă,
Mi te-ntrupau la fel ca pe-o iubită.

În vis, tot mai trăgeam câte-o ochiadă
La haina ta, de Creator sfințită,
Și tot speram ca nimeni să nu vadă,
Un dor ce amintea de vreo iubită.

Copilăria-mi potopeai cu linul
Căderii tale pe obraji, pe trup;
Mă-nviorai, odată cu seninul
Ce suie mierea galbenă în stup.

Pe câmpuri, astăzi, te întreci cu firea,
Și-ți risipești, din plin, nemărginirea.

Elegie

Un cal e ca o viață în galop,
E un alt fel de a pătrunde vântul
Sau de-a culege clipe, strop de strop,
Pentru a măsura întreg pamântul.

Așa-i și firea noastră, - tot o fugă,
De-a face tot și fără de măsură,
La fel ca mănzul ce lovește-n glugă
Inconștient, cu botul, fără ură.

Și ne dezmeticim, când total este
O flacăra ce-ncepe să se stingă,
E ca sfârșitu-acela de poveste,
Când, dintr-odată, a-ncetat să ningă.

Aștepti pustiu, aștepti să vină cartea
De vizită ce ți-o trimite moartea.

Ți-aduci aminte

Ispita mă urăște și acum,
I-am rezistat cu greu, orice s-ar spune,
Sunt om ca orice om, nu o minune,
M-am mai pierdut în ceață și în fum.

Din asta n-am făcut o meserie,
N-am mers, tenace, spre destrăbălare,
Că sunt un ins și eu, ca orișicare;
Și avionul tot mai intră-n vrie.

Și pomul înfloreste și dă roade,
Trăiește falnic, dar se și usucă;
Și omul are câte-un gând de ducă...
Câte-o iubire și pe el îl roade.

Dar ca să scapi din asta, să și crezi,
Ți-aduci aminte și ingenunchiezi.

Și scriu

Mă-ntorc mereu, mereu la începuturi,
E-un cerc perfect care mă amețește;
O, artă blondă, tu mereu te scuturi,
Tu vii și pleci și numai pe hoțește.

Mă pierzi, parșiv, în vechile săruturi
Și-ți par copil și-ți par adolescent,
Îmi umpli ochii, sufletul cu fluturi,
În valul ce mă amețește, lent.

Dar eu te iert, și vreau ca să te văd
Și-mi place sărutarea-ți diafană
Ce-i adiere, unde se întrevăd
Lumini și umbre și o veche rană

A poeziei care nu mă lasă.
Și scriu, nebun, dar vouă ce vă pasă.

Și niciodată

Un scamator spiritual să fiu,
Cu-o mână, de pe cer, s-adun la stele
Și să le împart la toți, din tată-n fiu;
Lumini să fie – poți să calci pe ele.

Atunci, s-ar lumina întreg pământul,
Va fi lumină până și în grote,
Nu că aș vrea, acum, să fac pe sfântul;
S-ar minuna și firile bigote.

Lumină din lumină-aș împărți
Celor care nu cred în poezie;
Și ce mai poți din toate a râvni? –
Luați de-aici, ofranda mea să fie.

Voi împărți lumină printre fii
Și niciodată nu voi amurghi.

Tânăr

Eram zănatic, vesel în beție,
Nu-mi ajungeau nici vodca și nici vinul.
Mă întâlneam cu vreo melancolie;
Nu-ntrezăream lumina și nici chinul

Unei șederi mai îndelungi; mlădie
Din gură îmi sorbea, cumva pelinul
Și dispărea, dar se-ntorcea, zurlie
Și iar îmi potrivea pe mine chinul.

Era o joacă dulce-amăruie,
Un clocot leneș de-a ne-mbrățișa;
Și o simțeam cum urecă și cum suie,
Să vadă-n piept de-mi sare inima.

Și o prindeam și o scăpam din brațe.
Îmi rămăneau privirile ei, hoațe.

Vârsta

Nu mai aud, nici bine nu mai văd,
Oasele îmi trosnesc ca niște vreascuri;
Nu vreau să-mi fie frică, nu-i prăpăd,
Nu sunt strivit de nimeni, ca de teascuri.

Ma bate-un gând, zănatic ca un plod,
Ce nu are astâmpăr, și nici stare;
La vârsta mea, încă o zi înnod,
Și n-am să cad nicicând în disperare.

Mai scriu un rând și mai citesc un vis,
Mai ud o floare,-o albă orhidee.
Și mi-am promis mereu, nu mi-am promis...
Mai uit, ca Tolstoi, încă o idee.

De un mileniu scriu, aicea, Doamne!
M-au năpădit vreo șaptezeci de toamne.

**Bacoviană
- exercițiu -**

Luminile orașului sunt terne,
Aici, se pare, totul a murit,
Doar oamenii ascunși, ca-n vechi caverne,
Există în orașul ipocrit.

Bacovia se plimbă printre case,-
E o stafie care n-a murit;
El a venit, dar parcă iar plecuse,
Doar eu zac în orașul ipocrit.

Se plimbă o părere, nu-i părere...
În voaluri negre se desfătă, blând.
Doar streșinile, parcă în cădere,
Din ceruri somnolează, picurând

Acceași atmosferă ce mă cere;
Doar timpul pare alb și în cădere.

Că nu mai știu

Mai am puțin și-am să mă ramolesc.
Trăiesc din amintiri, ca orișicare.
La ora trei din noapte mă trezesc,
Mă tot întorc și parcă nu am stare.

Prind prima rază din lumina zilei,
Mai răsfoiesc o carte, un destin,
Mai scot, sfios, ca din cutia milei,
Un lucru bun sau poate un festin.

Mai picură obsesia, regretul
Că am uitat un vers, un aforism,
Că poeziei i-am uitat secretul,
Că nu mai știu ce-nseamnă stoicism.

Mai sper ceva, dar sigur nu mai sper;
Zăresc cocorii tremurând pe cer.

Tot învăț

Cum să-nceteze inima să-mi bată,
Cum să-nceteze versul ce mi-l cânt?
Va răzbătea, din firea-mi zbuciumată,
Și dincolo de viață, de mormânt.

Așa gândeam, în Ziua luminată,
Când mă simțeam și păcătos și sfânt.
Dar ce făceam, în lumea blestemată
De plictiseală și de necuvânt?

Credeam, ca orice individ tenace,
Că înfirip un vers, un legământ,
Că timpul trece, chiar și dacă tace
Și dincolo de viață, de mormânt.

Căci dacă sper, nu am să fiu înfrânt
Și-nvăț, durerea, singur să o-nfrunt.

De fapt, nu dau nimic

Mă încăpățânez, și azi trăiesc
Prin poezia ce v-am dat-o vouă;
V-aduc în dar, nu chinul omenesc,
Ci, puritatea prefăcută-n rouă.

Vă dau, de fapt, doar ploaie care plouă,
Și-un vis ce l-ați primit, dumnezeiesc
Și voi, ca orișicare fir de rouă,
Și mulțumirea că trăiți, firesc.

Altfel, vă spun, nu-i nici un sacrificiu,
Că las o urmă,-o rimă, un destin;-
Doar pentru moarte este un deliciu
Și în eternitate, un festin.

De fapt, nu dau nimic, că sunt zgârcit
Și joc pe sârmă, ca un ipocrit.

Să pleci

Să mori în primăvară, când pământul
E năpădit de iarbă și de flori,
Poate cât încă-ți bate-n plete vântul
Și dragostea îți dă fiori.

Sau și mai bine,- atunci când o vrea Sfântul,
Învăluit în taină și culori,
Dar să nu pleci, în vis, decât cu gândul;
Poți să dispari în toamnă, uneori.

Să mori de dor, cu părul cenușiu
Sau negru-corb, contează mai puțin;
Ori chiar albastru sau liliachiu;
Să mori de dor, încet, să mori de chin.

Să nu dispari, atâta cât trăiești,
De vrei, doar într-un parc din București.

*Mai scriu un
rând și mai
citesc un vis,*

*Mai ud o
floare,-o albă
orhidee.*

*Și mi-am
promis mereu,
nu mi-am
promis...*

*Mai uit, ca
Tolstoi, încă o
idee.*

*De un mileniu
scriu, aicea,
Doamne!*

*M-au năpădit
vreo șaptezeci
de toamne.*

Nicolae Ionescu

Nu mai vreau

Nu mai vreau
Acele picioare.
Vreau altele noi...
Cu cele vechi am frământat
Prea multe noroaie,
Și le-am rănit
În prea mulți spini...
Nu mai vreau
Nici aceleași mâini!
Cu cele vechi am ținut
Și coarnez plugului și condeiul,
Și de prea multe ori ele s-au strâns
În pumn gata să lovească...
Nu mai vreau
Acele aripi...
Sunt pătate și zdrențuite
De răsufierea îngerilor,
Aprinsă sub ele
Din jarul florilor de măr...
Doar inima,
Doar pe ea o vreau aceeași,
Pentru că niciodată
N-o să se poată umple îndeajuns
Cu oceanele iubirii mele
Pentru tine...

*Azi-noapte am scris o carte...
O carte cu file de rouă...
Și într-un târziu, în dimineață,
Când soarele s-a aprins după dealuri,
Cartea de rouă ți-a mângâiat,
Pentru o clipă doar,
Călcâiul...*

Zâmbetul Medusei

Demult, în nopțile de vară,
Ascultam vrăjit
Cum ascunși adânc prin grădină,
Înveșmâtați în rouă,
Verzi ca niște lacrimi de iarbă,
Brotăceii chemau stelele
Mai aproape de fântână...
Așa am aflat
Că lucrurile importante stau ascunse...
Unde ești tu, prietene Enkidu,
Gata să mă aperi cu viața ta
De furia crudului Humbaba,
Paznicul necruțător al pădurilor de cedru?...
Și iată, târziu am înțeles
Că sub cea mai albă și netedă frunte
Pot tropăi, sălbatici,
Cei mai întunecați centauri
Cu înveninate săgeți...
Doar zâmbetul Gorgonei Medusa
Stă la vedere,

Ioan Vasiliu

Curcubeu

atâția nori
dansând
în jurul
meu
și tu
râzând
precum un
curcubeu...

Singur

singur
într-o gară
tristă
ca un
ceferist
manevrant
fluturând
o batistă...

În păienjenișul subțire al lunii
Aninat mereu deasupra capetelor noastre,
Ca un fulger încremenit
În piatră...

Cartea cu file de rouă

Azi-noapte am scris o carte...
O carte cu file de rouă,
În care am sădit
Toți luceferii numărați de pe boltă
Din a căror lumină
Mi-am țesut răcoros veșmânt.
Am scris cu pene de înger
Câte un poem pentru tine
Pe toate lacrimile vărsate vreodată...
Am clădit nesfârșite rezervații de fluturi
Prin păduri adânci, cutreierate
De lupi cu ochi rotunzi,
De mistreți ursuzi și colțoși,
De cerbi rămuroși și de ciute zvelte
Și din loc în loc
Cu izvoare și albastre lacuri.
Am strâns tot nectarul fânului parfumat
Doinitor din fresce de biserici
Și le-am aninat, mic felinar, prin genele tale.
Azi-noapte am scris o carte...
O carte cu file de rouă...
Și într-un târziu, în dimineață,
Când soarele s-a aprins după dealuri,
Cartea de rouă ți-a mângâiat,
Pentru o clipă doar,
Călcâiul...

Viața ca o coridă

Viața este ca o coridă,
Cu firave și degrabă regretate clipe de curaj,
Și în rest cu înfricoșate fugi
Din fața ascuțitelor coarne
De necruțătoare fiare...
Ceva între splendorile celor 11 kilometri
De galerii doldora de artă ale Escorialului,
Și forma lui de frigare,
Pe care bunul rege Filip prăjea
Impertinenții eretici...
Ceva între turlile Sagradei Familia
Pe care Dumnezeu își odihnește picioarele,
Și mormanele de bălegar mustind în soarele
primăvăratice...
Ceva între Don Quijote
Și vulgaritatea inocentă a Dulcineei...
Și peste toate
Teama,
Cumplita teamă de taurul negru,
Care nu se știe din care parte
Va să vie...

Tăcere

atâta tăcere
încât
pe bolta
înstelată
se aud
îngerii
furându-și
unii altora
câte un
sărut...

Prin noaptea beată

aleargă fluturii prin noaptea mută
când stelele cu luna se sărută
aleargă insomniile prin oase
și curg încet poemele frumoase
aleargă supărarea despletită
și se ascunde-n scorburi de răchită

aleargă totu-n jurul meu deodată
când cântă greierii prin noaptea beată...

Traducere de Procopie Clonțea

Percy Bysshe Shelley

Fugarii

I
Apa scânteiază,
Fulger luminează,
Grindină-l urmează,
Valuri mari dansează;
Vino!

Furtuna-i nebună,
Tunetul lung tună,
Pădurea-l îngână,
Clopotelul răsună;
Hai, vino!

Oceanu-i răscolit,
Pământu-i zguduie,
Om, vierme sau fiară,
Se-ascunde de-afară;
Hai, vino!

II
- Pânza tare-i ruptă,
La cârmă se luptă,
Cârmaciul' iscusit,
Pe care l-am tocmit;
Strigă el tare.

Strigă ea: - Văsește!
Țărnu' părăsește!
Și fulger tunător,
Și gheață-n calea lor,
Pe mare.

Farul în urma lor
Lucrește temător;
Cu roșu fulgerat,
Tunul a tunat,
Spre zare.

III
- Ori frica te-aține?
Vezi tu, doar, bine,
Că facem cărare
Pe spăimoasa mare,
Fără oprire.

Iubit și iubită
Sub cerga-ncropită,
Cu inimi fremătând,
Dulci vorbe murmurând;
De iubire.

Munți peste munți de apă
Barca-n cer o poartă;
Oceanu-i spulberat
În sus, în jos, în lat;
Peste fire.

IV
În curte la castel,
Cu drușca lângă el,
Câine, rău biciuit,
Mirele-i amuțit;
De rușine.

În turnul de pază,
Ca a morții piază,
Tiranul de tată
Bleastă-mă pe față
Cât glasul-l ține.

Bleastă-mă în zadar;
Ultimul său vlăstar,
Odorul de față,
În lume-i plecată
Pe ape haine.

Petruț Pârvescu

scrisoare cătrec generația mea

așa
gândeam fiecare pe atunci
lupi tineri vânam mai mult în haită
pe la colțurile gurii cu urechile ciulite
în nopțile albe fără frontiere
prin orașe și sate somnambulice așteptam cutremurați zorile

departe
în provincia memoriei
trecea G L O R I A pe bulevardul victoriei mass-
turbându-și fesele (două felinare de aur potcovite
în noaptea adâncă de ceară)

nOi
o priveam cu ciudă
libidinos din spate (fața
o avea mai mereu în reparație capitală)
trecută în revistele de gală eczema unei cicatrice vulgare pe
ochii minții noastre-nfierbântate

N U
pentru vOi
ziceau bătrânii lupi copti în chesoanele marilor naufragii
a a A A e e I I o o U U
e această splendidă arătare b e l i ț i l o r și
rând pe rând își înfigeau lacomi ochii lor putrezi adânc între
țâțele ei mari grele rotunde

uuuRaaa
trecea G L O R I A pe b u l e v a r d u l v i c t o r i e i
mireasa morții în sărbătoare
nurlie zăludă și cheală
cu surle și tobe
mirosind a lingoare
a lăptucă tânără
a busuioac deocheat ne
venea rău
amețeala
D o a m n e
ne venea să ne-aruncăm cu T O Ţ I I (k a m i k a z e) la
picioarele ei rotitoare
crescute direct din cerul înalt

aveam frisoane
aveam păreri (oarecum indecente) aveam idealuri
în fiecare anotimp Ne zvârcoleam spasmodic cu fiecare
generație
umpleam sufletul noduros cu năduf
ca pe un hârdău lepros

AH
(ne ziceam)
mândri și liberi în bantustanele fericirii va
veni EA z i u a a c e e a în care o să-L întoarcem pe dos
cu J O S U L în S U S (să urle
steaua lui umedă mică lucitoare) și o să-L bem
până la O S

dar
ziua a c e e A
venea prea târziu obosită
stoarsă
cră-că-na-tă
ca o mârtoagă leșinată puturoasă
muncită și grea

nOi
rămâneam pironiți mai departe în
poarta norocului cu ochii holbați pe U L I Ţ Ă

trecea G L O R I A pe bulevardul oricărei victorii
muncindu-și în scârbă
fesele
iepele
două felinare de ceară în noaptea adâncă

h a u u u
H a u – H a u u u
vuiă pădurea tânără
turme de glasuri trăgând după ea
ecouri lichide răstălmăcind alese geometrii!

unde va, când va

un fel de-a fi aproape, ca trăitor în
propria moarte.

depărtarea, un alt soi de abis, durerea
oriunde aș fi
sunt mereu acolo, unde îmi este
inima.

n-am plecat niciodată, deși iubirea de
mamă și meleag
ar trebui înșirată doar cu cerneală
simpatică
spre deplina noastră tămăduire
închinându-ne arborilor.

copil sa fi rămas. cruțate pădurile
într-adevăr, oricum a fost, doar
copilăria e a noastră.
restul e lume.

am putea fi însă bântuiți de atâta
amărăciune
de n-am fi cunoscut când va
înșenina, am putea resimți
acest gol din inimă, de n-am fi gustat
unde va deplinătatea?

nimic nu rămâne cum este.
pesemne, doar
Nimicul.

acolo departe între coline

traversam pădurea în ultima ninsoare
de martie.
și ninge cu atâta sfială, încât ea
cernându-se
prin sita tăcerii din jur

îmi preschimba-n răsuflare
mersul printre desfrunziri

nu ieri, nici mâine, mereu în clipă se
respiră.
numai în clipă se iese din timp:

eu sunt
nu e un gând. e un sentiment
înfiripându-se dincolo de minte.
iar dacă fiecare generație face din
excepția
generației anterioare o regulă, eu
am scris mereu între
viață și moarte

cu trupul aici
cu inima acolo, departe între coline
însă cine poate ști ce-i în inima
altuia?

nici bolboroseala cea mai inspirată nu
face cât
o prezență tăcută și blândă
nimic nu e întâmplător poemul se
întâmplă
să trecem așadar cu sfială și smerenie
mai departe

câinele

când sosesc în zori, îmi iese în față
scâncind de bucurie, un ghem de
tandrețe

și mereu, mereu mă sfășie mutilarea
întâmpinării între noi sporind.

cum unul crede că vede, însă nu vede
decât cuvinte.
crede că simte, însă doar gândește
simțirea.
aidoma omului din caverna aceea
celebră

holbându-se la umbrele de pe zid.

priveam deseori o poză de acum cinci
decenii.
pe măsură ce treceau anii mă sfășia
timpul cetluit în ramele ei.

eu m-am schimbat.
timpul a evadat și el
preschimbându-se în sentiment.

până și clipa aceea palpitându-și
încremenirea
pare a se vesteji în poza tot mai
îngălbenită

în starea de transă-vegheată
a unui poem *întâmplându-se*

târziu

când umbrele se alungă până la
contopire peste fluviu
când lebedele și-au pus de mult capul
sub aripă
sub cerul de nepătruns, deasupra
privirii
abandonate între două felinare
a celui ce doarme sub pod

mă bântuie deodată gândul, că n-am
aparținut nimănui
niciodată, deși am vibrat cu o anume
evidență la toate.

odinioară am vrut să văd ce-i dincolo
de liniște
și dincolo de liniște nu era nimic,
totul
înfiripându-se din ea:

când prada nu lasă urme în zăpadă
crește încrâncenarea vânătorilor
urmăritorilor, eu

m-am lăsat în Nicăieri de pe acum.
am rătăcit pretutindeni, depărtările
mi-au limpezit rostirea.

unii nu vor să audă ce spun, alții
nu resimt ghesul de-a ne întâlni
aici, unde m-am lăsat de pe-acum.
într-adevăr, chipul cel mai frumos
e chipul blândeții desăvârșite

escale

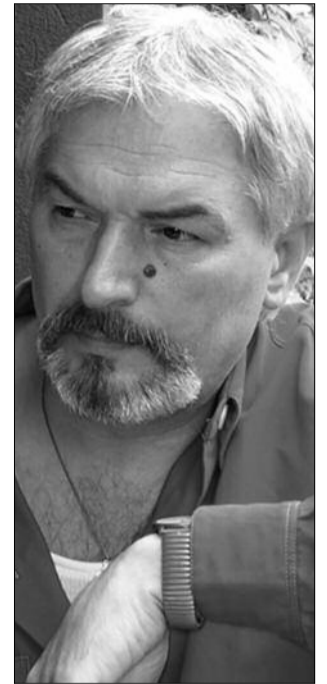
ce vrei de la noi? nu există meleag
nici țară pentru ce vă spun, le-a zis.

fiecare carte, o treaptă.
nu știi dacă cobori sau urci.
înșiruirii cenzurate de moarte, încât
tăcerea
dintre doi apropiați într-o anume seară
va fi când va darul cel mai de preț
pentru cel rămas murmurând, *s-a dus*

și e cel care înțelege
și știe de pe acum: nici loc, nici
meleag.

privat de multe, mânat de sete
pe calea decisă înainte de naștere
se tot duce lăsând în urmă un siaj de
durere.

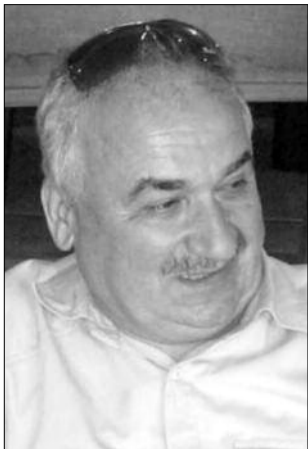
cine bănuie ce vreau să spun, se va
opri
înainte de-a porni mai departe
cum amuțesc păsările
și cade-n genunchi
timpul la o eclipsă de soare

*eu sunt
nu e un gând. e
un sentiment
înfiripându-se
dincolo de
minte.*

*iar dacă fiecare
generație face
din excepția
generației
anterioare o
regulă, eu
am scris mereu
între
viață și moarte*

*cu trupul aici
cu inima acolo,
departe între
coline
însă cine poate
ști ce-i în inima
altuia?*

Gheorghe Crăciun pretinde, și iarăși cu îndreptățire, că „optzeciștii [...] au avut ceva de învățat de la Ioan Flora și nu invers” și chiar așa or fi stând lucrurile numai evidențiind acele „trăsături vehiculate de cel puțin două decenii încoace” și care, adăugându-se la cele arătate de noi în rândurile de mai înainte ale acestui articol, îl definesc pe Ioan Flora drept un poet inovator, care se despărțise net de poezia generației '70, imediat anterioară.

CĂRȚI ALE GENERAȚIEI OPTZECISTE

TEHNICA FIȘELOR POETICE

Originar din Satu Nou, comuna Panciova, Banatul sârbesc, Ioan Flora și-a făcut o intrare timpurie în poezia de limbă română cu placheta *Valsuri*, apărută în 1970, când poetul abia împlinea douăzeci de ani. A urmat peste cinci ani *Iedera*, volum publicat, ca și prima culegere, tot la Editura „Libertatea”, aflată chiar la Panciova. Ambele au trecut aproape neobservate în spațiul literar românesc, probabil din pricina unei circulații restrânse ca și a unei mai puține cunoașteri a literaturii de limbă română din Banatul sârbesc, în particular a revistei *Lumina* care a mijlocit ulterior popularizarea multor scriitori români din ținutul sud-dunărean. Ioan Flora era, în vremea debutului, student al Facultății de Limba și Literatura Română a Universității București, secția română-franceză. În București s-a făcut mai repede cunoscut, cu deosebire în mediile studentești, prin înființarea și apoi susținerea cu texte a gazetei de perete *Noii* (1972), nu singur ci împreună cu Mircea Nedelciu, Gheorghe Crăciun, Gheorghe Iova, Gheorghe Ene, Ioan Lăcustă, Emil Paraschivoiu și, un pic mai târziu, Constantin Stan și Sorin Preda. Cum se vede, poetul se afla singur printre viitorii prozatori optzeciști. Alături de aceștia și de mulți colegi îndrăgostiți de literatură, dintre care și alții au devenit mai apoi scriitori, Ioan Flora era un frecventator asiduă al cenaclului „Junimea” îndrumat de profesorul Ovid S. Crohmălniceanu, mentorul primului val optzecist. Tot în anii studenției Ioan Flora l-a cunoscut pe Nichita Stănescu, care i-a acceptat prietenia și pe care, cum altfel?, îl diviniza. Ioan Flora a devenit efectiv cunoscut odată cu publicarea volumului *Fișe poetice*, în 1981, la Editura *Cartea Românească*. Era, de fapt, a doua ediție a cărții, deoarece prima văzuse lumina tiparului în 1977 la aceeași incontestabilă Editură „Libertatea” din Pancevo. Apariția din 1981, cea dintâi publicare în România, era o antologie.

Fișe-le poetice ale lui Flora s-au făcut relativ repede cunoscute fiind bine luate în primire de critica din țară, căreia nu i-a scăpat scriitura de o factură nouă, prozastică, mai seacă în aparență, marcată de cultură, literatură, istorie, preocupată de o poetică a obiectelor, a inventarelor de lucruri și de o sensibilă aplecare spre vechime, spre arhaic, spre informație și gândire cultă dar și populară. Este vizibilă aproape pretutindeni la Ioan Flora pasiunea lui pentru literatura română veche și premodernă, în particular pentru opera lui Dimitrie Cantemir. Ioan Flora se apropie de poemul în proză, se afirmă ca un poet al limbajului, al paradigmelor metonimice, așa cum s-a remarcat odată cu apariția *Fișe-lor poetice*, el trecând atunci de la o perioadă juvenilă, impetuoasă, postromantică, la un postmodernism veritabil. Flora a fost considerat, fără exagerare, și un poet antimetafizic, referința făcându-se la metafizica poetică în sensul genuin modernist. Acest al treilea volum, urmat imediat de al patrulea, *Lumea fizică* (Editura KOV, Vârșet, 1977), i-au adus suficientă notorietate, poetul fiind invitat la „Serile de poezie” de la Struga, Macedonia, începând din 1978 și continuând cu 1979, 1982, 1983 și 1989. Acolo i-a fost conferit lui Ioan Flora și Premiul „Struga tânără”, la ediția din 1987. Tot aici, în 1982, uriașul său prieten, Nichita Stănescu, fusese răsplătit cu Marele Premiu „Cununa de aur”.

Totuși, în 2001, când scria prefața la volumul *Scriptor* publicat de Editura „Axa” din Botoșani, Gheorghe Crăciun nu se reținea să afirme, cu îndreptățire cred, că „în numeroasele studii și articole dedicate în ultima vreme la noi postmodernismului, numele lui Ioan Flora este citat destul de rar. Ba chiar și în mai vechile intervenții și opinii provocate de noua generație a anilor '80, Ioan Flora nu e un nume de referință. El lipsește, de exemplu, din *Antologia poeziei generației '80*, mult disputata carte a lui

Alexandru Mușina din 1993 (și nu din 1983, când, să zicem – dacă antologia ar fi apărut atunci – valoarea poeziei lui Ioan Flora nu ar fi putut fi suficient de bine percepută). Situația e cel puțin ciudată, dacă ne gândim că trăsături vehiculate de cel puțin două decenii încoace precum biografismul, inserția în cotidian, scriitura albă, cu accent pe denotație, polimorfismul limbajului, spiritul ludic, multiculturalitatea, pasișă, sunt prezente în poezia lui Ioan Flora încă de la începuturile sale, înainte de debutul editorial al membrilor generației '80”. Gheorghe Crăciun pretinde, și iarăși cu îndreptățire, că „optzeciștii [...] au avut ceva de învățat de la Ioan Flora și nu invers” și chiar așa or fi stând lucrurile numai evidențiind acele „trăsături vehiculate de cel puțin două decenii încoace” și care, adăugându-se la cele arătate de noi în rândurile de mai înainte ale acestui articol, îl definesc pe Ioan Flora drept un poet inovator, care se despărțise net de poezia generației '70, imediat anterioară. Între altele, biografismul, inserțiile în cotidian, gustul pentru pasișă și multiculturalitatea îi conferă, și ele, noutate. Gheorghe Crăciun amintește, în context, și de poeziile unor Gheorghe Iova și Gheorghe Ene, care, la începuturi, adică îndeosebi prin anii '70, erau puțin cunoscute și circulau „doar în forme orale”. Ca un fel de consecință, ultimii doi au fost publicați abia începând de prin 1990 și doar cu proză. Singularitatea lui Ioan Flora între corifeii optzeciști de la gazeta *Noii* dar și mai puțina cunoaștere a poeziei lui în România se datorează parțial și dualității de apartenență, la două spații culturale vecine, dar cu puține interferențe la scară mare în actualitatea vieții literare. Așa de pildă unul din cele mai valoroase volume ale lui, *O bufniță tânără pe patul morții*, deși publicat în Serbia la Editura „Libertatea” în 1988, nu a avut prea multe ecouri la nord de Dunăre până la apariția celei de a doua ediții, în 1998, la „Cartea Românească”.

Revenind la pasiunea lui Flora pentru literatura română veche și premodernă ca și la înclinația către pasișă nu putem ocoli un volum la fel de faimos precum *O bufniță tânără pe patul morții* sau *Iepurele suedez*. Ne referim, desigur, la *Discurs asupra Struțocămilei*. Volumul proxim a fost publicat în 1995 la „Cartea Românească”, bucurându-se și de a II-a ediție în 1998, la „Paralela 45”. Pentru cineva cât de cât versat în istoria literaturii stă în afara îndoielii faptul că titlul trimite deja la celebra *Istorie ieroglifică* a lui Dimitrie Cantemir și la hibridul său personaj, la fel de bine cunoscut, Struțocămila, care în textele poetice ale lui Ioan Flora mai apare și în variantele Struțocamil și Stratocamil. Poetul însuși în nota 1 de la sfârșit dezvăluie că „Straniul personaj al cărții [...] cât și poeme ca: *Discurs asupra Struțocămilei*, *Scara cuvintelor ieroglificești*, *Dicționar ieroglific* sau *Discurs asupra somnului și morții* sunt direct tributare cel puțin spiritului dacă nu și literei acelei fascinante și tulburătoare scrieri care este *Istoria ieroglifică*. De altfel și întregul reprezentând douăzeci și patru de poeme, pare a se scâldea în apele sau legăna în vântul ce vin dinspre ținuturile, cu precădere *moralicești*, ale *Istoriei...* cantemiriene, drept care autorul s-a văzut, spre marea lui bucurie, obligat să dedice această carte ilustrului cărturar și domn român.” Pe lângă *Istoria ieroglifică*, fișe poetice de lectură, în spirit și în literă, mai face Ioan Flora, inclusiv după propriile mărturii din notele de încheiere, la *Învățăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Teodosie*, la Mateiu I. Caragiale și *Craii de Curtea-Veche*, la *Metamorfoza* lui Franz Kafka, la *Soliloquia* Sfântului Augustin, la Diogene din Apollonia, la *Metamorfozele* lui Ovidiu, la *Dicționar al limbii române vechi* de Gheorghe Mihăilă, profesorul nostru de slavă veche, la

Aristotel și al său *Organon II*, la un *Psalm* al lui Tudor Arghezi și, în fine, la Konstatin P. Kavafis. Referitor la acesta din urmă, Ioan Buduca sublinia într-o intervenție scrisă de pe la începutul anilor 2000 o rară asemănare între Ioan Flora și Kavafis în sensul că: „Istoria n-a mai dat poeți adevărați de pe vremea grecilor, iar, mai spre noi, doar Constantin Kavafis a mai încercat această materie primă, dar o făcea cu prudența celui care lua istoria ca reper mitologic”. Aș putea afirma în completare că Ioan Flora ia *istoria ca reper cultural*, atât de cultură spirituală, populară și cultă, cât și materială. În poezia lui Ioan Flora intertextualitatea este la ea acasă.

Cât privește istoria ca reper de cultură materială, am putea aduce ca dovadă poezia *Catastih*, despre care tot Ioan Flora referă în nota 7 de la sfârșitul culegerii *Discurs asupra Struțocămilei*: „*Catastih*. Caiet de hârtie, scris între 25 august 1508 și 4 mai 1509, de un om de casă al lui Miloș [Mircea], fiul lui Mihnea cel Rău, care trăia la Brașov, însoțit de boierul Drăgan și de multe slugi, document aflat în Arhivele Statului din Brașov și publicat în slavonă și traducere română, în *Dicționar al limbii române vechi*, de Gheorghe Mihăilă, sub titlul *În anul 7016 [1508]. Catastih de scule ce am cumpărat*”. *Catastih* este, aș îndrăzni să spun, un *retropoem*, o formulă postmodernă de care Flora uzează mai mereu în volum. Tehnica ne amintește, printre rânduri, și de *Levantul* lui Mircea Cărtărescu. Cât privește inventarul, el este copleșitor prin etalarea pe întinderea a două pagini a obiectelor achiziționate, a căror citare exhaustivă este aproape cu neputință în spațiul obiectiv restrâns al unui tabloid lunar. Iată doar începutul:

„Din august până-n mai s-au cheltuit/ suma de cinci mii o sută treizeci și șapte/ de aspri, astfel:/ ținte și verigi și țâțâni la fereastră,/ cinci care de fân și iarăși două care,/ iarăși tăietori de lemne,/ șapte lacăte,/ un testemel la iconostas și iarăși copci/ și pașmagi,/ un amnar, un scaun de piele, un sfredel, un geam,/ un jugănar lecuind un cal de unghișoare la ochi,/ verigi la ieșitoare,/ hamalac, ciur și niște ierburi, cerneală și trei care de lemne,/ bragă, fluiere, cerșetori, ciubere,/ cimpoaie, trăsuri,/ orz, o sapă, o rogojină, o dulama pentru voievod...” Și tot așa pe încă o pagină și jumătate. Această acumulare aleatorie are o poezie specială, care, la Ioan Flora, ar putea fi încadrată într-o *poetică a numirii*. Poeme similare, poate nu la fel de lungi, am mai întâlnit chiar în *Fișe poetice*. Totuși Ioan Flora nu abandonează poemul numai în forma stagnantă a inventarului de scule vechi. În final el redevine liric și „intercultural” folosindu-se de o urare slavonească și pasișând niște versuri dintr-un cântec popular: „Visa cum strânger pețețile de pe la igumeni./ [...] cum îi sărută norodul mâna, zicându-i *mnoaga leata*./ Din august și până în mai punea lăutarii să-i cânte/ de dragoste pentru tine/ arzând macii pe coline”.

Discurs asupra Struțocămilei, poezia titulară a volumului, ne instaurează, ca nici o alta, în atmosfera „moralicească” și între categoriile „loghicești” ale *Istoriei ieroglifice*. Poetul definește Struțocămila în forme negative, prin excluderea unor trăsături ce ar situa-o în universul comun, ca după aceea să-i creioneze imaginea fabuloasă: „E-a-i pasăre de apă și pește de aer totodată, prinzându-se/ în năvoadele cu scrumbiile albastre./ Ei i se pot atribui/ cap de hârtie și creieri de aramă,/ și coarne, spre a putea fi mai ușor prinsă în plasă”. Și poezia lui Ioan Flora se prinde în năvodul lui Dimitrie Cantemir, însă ca o scrumbie de aur, modelată și făcută ca nouă de alt iubitor de hieroglifice cărturăriști și poeticești.